

Inserati se sprejemajo in velja tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemana velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošilja velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Nekoliko o shodu kranjskih učiteljev.

V zadnjem listu že smo omenili površno kranjskega učiteljskega shoda v Ljubljani in obljubili prinesiti natančnejša poročila o obravnavah in sklepah njegovih. Obljubovaje to smo mislili, da bomo imeli kaj veselega poročati, a to, kar smo zvedeli o tem shodu, je žalostno in sicer ne le za deželo in narodnost našo, timveč tudi za učitelje same, če ti, ki so tu zborovali, zastopajo kranjsko učiteljstvo, če so vsi drugi učitelji istih misli, istega značaja, kakor večina zborovalcev.

Prvi sklep te skupščine, ki se nam je čuden zdel, je: učitelji naj bodo c. k. uradniki. Za božjo voljo! Kje dosladnost, kje pamet! Ali so pomislili, ali vedó, kaj je c. k. uradnik? To je človek od vsake vlade odvisen, podložen vsakemu, ki je stopinjo viši, ki sme le misliti, ne pa govoriti ali še celo delati po svoji volji, zob na kolesu države, delavec ki mora, ne pa stvar, ki hoče, z eno besedo: služabnik svojih načelnikov.

Če bi bil ta sklep učiteljskega shoda uslišan, ali bi ne prišli učitelji iz dežja pod kap? Do zdaj so si na vse kriplje prizadevali iztrgati se odvisnosti(?) od duhovščine. „Učitelj mora biti svoboden, neodvisen od volje svojega fajmoštra ali kaplana“ — to so bile fraze, s katerimi so pričeli upor zoper duhovščino, ki jim je — po njihovih mislih — bila tako zeló na poti pri izobraževanju mladine. Komaj pa so jim po novih šolskih postavah bile razvezane peruti, ktere jim je — po njihovih mislih, se ve da — vezala in pristrizala duhovščina, že si želé nove podložnosti, hujše od prejšnje. V čim jim je bila li tako

imenovana odvisnost od duhovske gosposke na poti? Mar pri izobraževanju mladine? Morda v privatnem življenju? Ali jih je pa ovirala v svobodi splošnega delovanja? Če je bilo duhovsko nadzorstvo kak jarem za-nje, je bil ta jarem gotovo lahek, da ne rečemo naravnost: prijeten. Zdaj pa še tega jarma ne nosijo, zdaj so neodvisni in človek bi mislil, da se jim to stanje prav dobro prilega, da si ne žele nikdar več priti pod katerikoli „jarem“.

Ne! Ravno tistim učiteljem, ki so prej po svobodi kričali, kakor ranjenec po pijači, se nikamor bolj ne mudi, kakor pod jarem in sicer pod v hujšo podložnost, ktero bodo veliko težje nosili, kakor prejšnjo.

Toda to se dotika v prvi vrsti njih samih, dasiravno bi bil tudi udarec za deželo, kajti učitelji kot c. k. uradniki ponemčevalne vlade bi bili gotovo nevarni za našo narodnost. Bolj ko ta nas je osupnil drug sklep, ki nam kaže, da se namerava po šolah naš narod ponemčiti. V Ljubljani zbrani učitelji so namreč sklenili, da se ima slovnica slovensko-nemška za IV. razred tako prenarediti, da ni v njej nič več slovenskih pravil, da bo toraj popolnoma vsa nemška. V vse druge slovnice, ki so za nižje razrede, naj se pa sprejmejo tudi nemška pravila.

Vprašamo: Ali učitelji, ki nam hočejo ljudske šole tako na nemško kopito djati, so res prijatelji našega naroda? Ali se ne ponujajo marveč za ponemčevalne misijonarje nasprotnim močem naše narodnosti?

Na to vprašanje nam bo vsak z „da“ odgovoril in izrekel čez nje oistro sodbo. Toda predno se kdo obsodi, se ne poslušaj le tožnik,

ampak tudi zagovornik. Zadnji ima nalogo, ako ne more ovreči zatožbe, da navede vsaj vladjalne okolšine in prosi mile razsodbe.

V tem položaju smo tudi mi. Zagovarjati učiteljev, ki so tako čudno sklepali, res ne moremo, tudi opravičevati jih ne; edino, kar moremo navesti njim v prid, je: Prevelik strah pred mogočnjakoma Pirkerjem in Gariboldijem in pa to, da večina nazočih ni bila v stanu razumeti obravnav, še manj pa nasledke tega, kar se jim je podajalo v obravnavanje.

Zadnja sodba je huda, a nam je znano, da jih je bilo mnogo pri zboru, katerim je bila Gariboldijeva nemščina toliko razumljiva, kolikor n. pr. kočevski jezik Nemcu. Zato so pa roke vzdigali, kedar je prišlo do glasovanja, le ker so videli in slišali, da Gariboldi predlaga in učiteljski strah Pirker želi, da se to sprejme, kar se je bralo. Zato pa tudi mislimo in pričakujemo, da to, kar so te glasovalne mašine sklepale, ni volja vsega našega učiteljstva in da tudi ne bo obveljalo, kajti če bi bili vsi učitelji enake vrste, zmožnosti in značajnosti, kakor večina v Ljubljani zborovalših, potem bi pač ne bili vredni še te plače, ktero zdaj imajo, nikakor pa ne še povikšane, za ktero so tudi glasovali. Taki učitelji naj le gredo iz dežele naše, mi bomo z ajdovico za njimi kadili.

Politični pregled.

V Ljubljani 25. sept.

Avstrijske dežele.

Iz **Dunaja**. Premenjenih je nekoliko naših vnanjih zastopnikov. Dozdanji poslanec

Podlistek.

Sedanjim Črtomirovcem in Valjhunovcem.

(Dalje.)

1. Bili so v VIII. stoletju srčni vojvode — Avrelj, Droh itd. — in najmlajši med junaki, Črtomir, krvavi boj za vero starišev, za lepo boginjo Živo, za črte, za bogove nad oblaki, češ, da se ajdje in pogani bojujejo za luč in svobodo pravo, kristijanjanje pa le za terno in sužne dnove. Kdor hoče se podati, reče Črtomir tovarišem, dočakati temne zore, ne-proste dni živeti nočém enake, mu ne branim; seboj povabim druge vas junake, katerih rama se vkloniti noče, našli bomo pot tje, kjer Slave sinovi, katerim v lasti je svetá največ, si prosto volijo vero in postave. . . Pripodil s sabo je Valjhun srditi požigat božje veže divje roje; povsod vzdigujejo se vere štiti, ki si prejel od matere jo svoje, češ, naj služimo in

klanjamo se tudi mi njih Nazarenu. — Tako se vzdigujejo tudi v XIX. stoletju močni vojvodi, junaki in nejunaki na boj zoper vero katoliško pa za novo poganstvo, hujše memo nekdanjega, češ, da se oni borijo za pravo staro vero, da so le oni razsvetljeni in prosti, da so zgolj bisterci; mi pa da se borimo za novo krivo vero, da smo le mračnjaki in sužnji, da smo zgolj tminci! V neznanskem številu prostó hočejo tudi nam voliti vero in postave. Kdor se jim izmed predstojnikov ali škofov pošteno ustavlja, koj jim je Valjhun srditi, in verniki pogumni so jim le njega divji roji, in Kristus sam komaj Nazaren!

Povedati moram ti, pri Savici Črtomiru rekla je Bogomila, da sem kristijana, malikov zapustila krivo vero, da je bežala ta, kot ob solncu slana; da dal krstiti je oče glavo sivo, soseska je Mariji v službi vdana v dnu jezera vtopila boginjo Živo; zvedl, kako prišla sem tudi jaz k resnice pogledu. . . Učil ljudi je mož bogaboječi, duhovni mož, ki zdaj ga vidiš z nami: Kako nas vstvaril vse je Bog največi, kako greh na svet prišel je po Adamu, kako se je božji Sin zato včlovečil, da bi otel na-

rode in osrečil. Da pravi Bog se kliče Bog ljubezni, da ljubi vse ljudi, otroke svoje, da zemlja, kjer vijó viharji jezni, je skušnje kraj, da so naš dom visoka nebesa, da trpljenje in boleznj z veseljem vred so dar njegove roke, da čudno k sebi vodi otroke ljube, da ne želí nobenega pogube. Da vstvaril je ljudi vse za nebesa, kjer glorijska njega sije brez oblaka, oko ni videlo, ne ušesa slišala veselja, ki izvoljene tam čaka; da spróstenim bo vseh težav telesa se srečnim izpolnila volja vsaka; da bodo tamkaj božji sklepi mili té, ki se tukaj ljubijo, sklenili. . . Domá očetu, meni razodeva, kar prerokvali nekdanj so preroki; kako, kar grešila sta Adam in Eva, na križu operó krvi potoki; popiše nama strah sodnjega dneva, vse čudeže, ki vere so preroki; kar vedeti treba je, zloži po vrsti, ker sva vse to verjela, naju krsti. — Kakor duhoven po Bogomili tedaj Črtomiru, tako Pij IX. sedaj vzlasti po Mariji kaže novim poganom razodenja božjega, vere Kristusove in cerkve resnico in milost nasproti krivi veri, ki pred njo kakor slana bežati mora ob solncu. Sedanji pogani tajijo vero v živega Boga ter stvarjenje njegovo, tajijo izvorni greh,

v Braziliji, pl. Lonnleitner, ki ima velike zaslugе za tiste nesrečneže, ki so iz Avstrije v Brazijo se selili, je iz lastnega nagiba popustil to poslanstvo, tudi poslanec baron Walterskirchen v Stockholmu je odstopil. Na prvega mesto pride neki baron Schreiner, ki je bil prej general-konzul v Aleksandriji, tega pa v Londonu nadomesti dr. pl. Scherzer. V Stockholmu je zdaj grof Zaluški, a tje je namenjen baron Pottenburg, ki je zdaj v Atenah.

Na **Českem** bodo 20. in 23. oktobra izpolnilne volitve za državni zbor. Ustavoverci se nadjajo, da pri teh volitvah stari ne bodo spodbijali mladih. Ustavoverci imajo že dober vzrok za to, ker žele, da bi bilo voljenih več mladih, ki bi potem ravno tako malo si preišljevali vstopiti v državni zbor, kakor so to storili pri deželnem zboru. — Za „Stremajerjeve groše“ je prosilo po vladnih poročilih 887 duhovnov, dobilo pa jih je 773 in sicer 105.090 gld., pride na vsakega počez 137 gld. 12⁴/₇ kr. Res, izdatna pomoč taka!

Deželni zbori

Deželnega zbora kranjskega peta seja je bila 26. t. m. Dr. Bleiweis je vtemeljil svoj predlog zaradi pomnoženja števila okrajnih zdravnikov na Kranjskem, rekoč, da dežela posebno zdaj, ko živinska kuga in druge kužne bolezni pogosto razsajajo, živo čuti pomanjkanje zdravnikov. Naj se vsaj za kamniški, radoljski in krški okraj imenujejo taki zdravniki. — Predlog se izroči dotičnemu odseku.

Med peticijami omenimo prošnje slikarja Šubica in dramatičnega društva za podporo iz deželnega zaklada; ta peticija se izroči peticijskemu odseku.

Dr. Poklukar in drugi stavijo interpelacijo do vlade zaradi ljubljanskega Mahu, čegar posušenje se tako zanemarja, dasiravno je dotična svota že davno skup in se priklade od prebivalcev še vedno nabirajo, a ne stori se pa le nič.

Vrhniškim pogorelcem se dovoli podpore 1000 gl. iz deželnih pripomočkov, obžaluje se pa, da pri škodi 28000 gl. je bilo zavarovanih le 3000 gl.

Izročilo se je še nekoliko peticij odsekom in sprejelo nekaj poročil različnih odsekov Šesta seja bo jutri 30. t. m.

Deželnemu zboru štajarskemu je došlo mnogo peticij za odpravljenje sile legaliziranja: pri nas je o tem dež. zbor že lani spregovoril. Po stari sistemi nastavljeni učitelji štajarski so prosili, da bi bili z onimi, ki so imenovani po novi sistemi, v isti vrsti; ta peticija pa ni bila uslišana.

Graški zbor je 26. t. m. sprejel načrte postave o službenih razmerah državnega pravdnštva udov, vravnavanje učiteljskih plač na srednjih šolah in o odpravi verig po ječah.

Česki dež. zbor je dovolil praškemu mestu posojila 5 milijonov. To je bil, kakor znano, storil že tudi prejšnji po večini narodni dež. zbor, pa Auersperg ni priporočil postave za potrjenje, ki je bila pod njegovim prednikom Hohenwartom sklenjena.

Izvirni dopisi.

Iz Ljubljane. (Kdo je sovražnik domovine? Konec.) — Pri šestrazredni nunski šoli rešetač dosti čudno motovili. Da so vse učence izprašane in potrjene osebe, nad tem on blezo dvomi, ker pristavlja svoj „angeblich“ (boje); menda še ni slišal nič o prav hvale vrednih vspehih pri izpraševanjih, ki jih samostanske kandidatkinje dostajajo pred svetno komisijo, in tudi o tem ne, da nobena ne dobi redovne obleke, ktera te poskušnje ne opravi. Močno ga srbí vedeti tudi imena posameznih učenic, češ, družinam šolaric je na tem ležeče. Čudno bi bilo pa, da bi taci „zanimivih“ reči otroci sami skoz leto starišem ne povedali! Sicer pa pameten človek vé ceniti modri svet: „Non quis, sed quid“. Enaka je s šolsko osnovo, ki bi jo medeno rad videl v letniku. Dvomi nemara nad dobrim naučnim vspehom? Naj postavi vstric nektere učenke iz novih svetnih in druge iz nunskih deklinških šol, pa naj brez strasti jih izprašuje, in ni preveč se bati, da bi bile nunske šole osramotene.

Znano je, kako stariši in otroci tiše le v nunske šole, in le s težavo se jih je v novi deklinški šoli nekaj malo skupaj nacepalo, ako-ravno se je nunskim šolam hotela nekaka sila delati pri sprejemanji otrok. Pisavec v „Schulzeitung-i“ pa se v tem začetkoma kaže bolj velikodušnega, kakor šolske zadevne vradnije, in pravi: „Mi temu vtesnovanju ne moremo pritrditi“. (Gotovo tudi noben na vse strani previden človek ne.) „Dóbro naj si in mora

si samo pot narediti“. (Prav dobro!) Toda malo dalje pisavec le vendar kaže, da mu nič prav ni, ker se nunske šole tako močno in s tolikim veseljem napolnujejo. Pravi namreč: „To je ena najbolj obiskovanih šol v cesarstvu, — taki „unleidliches Verhältniss“ (neprenašljiva razmera) ne sme obstati“, — ne v zdravstvenem in ne v pedagogičkem oziru „Schlztg.“ tega ne more potrditi. Radovedni smo, ali bi bil tudi „unleidliches Verhältniss“, ko bi otroci in stariši v novo mestno deklinško šolo s posvetnimi učenicami tako tišali, kakor v nunske šole? Pisaču se zdi „poslednji čas, da mesto najmanj še dve deklinški šoli napravi“. Se ve, strašno bogato ljubljansko mesto to pač lahko premore, in potlej ne bo manjkalo nič družega kakor to, da naj se vsaki šolarici še lepa štipendija dá, kakor na pedagogijah (saj denarja ima država na kupe in po slovenski Kleinmayerjevi „pratiki“ se ugovarja, da kmet, kteri dá za svete namene kake solde, zamore že še tudi malo večje davke plačevati) — potlej se bodo pa šole precej napolnovale! Človek bi pri pisavčevem stokanji utegnil misliti, da vsak teden kak tucat otrok v šoli zalopne, ali pa da se nič ne naučijo; skušnja pa, kakor smo za gotovo zvedeli, ga v obeh primerljajih po zobeh bije, ker v obojnem se ravno nasprotno potrjuje. Pisavec méni, da že v kratkem bode „prostovoljna gnuječa v vadniško šolo“; mi pa mislimo, dokler bodo nunske šole tako primerno in vsestransko dobro vravnavane, kakor dozda, da bodo vse druge ljubljanske deklinške šole dolgočasno prazne, če jih tudi deset ali dvajset napravijo in ravno toliko davčnih priklad meščanom za nje naložé, samo ako se sila ne bo godila in bode dopuščeno, da „naj si dobro samo vrata odpira“, samo si veljavo pridobiva. Ker pa celo mesto ima nepretresljivo zaupanje do uršulinskih od nekaj potrjenih šol, ki se tudi z njimi čez vse najbolj po ceni izhaja; zato naj bi le-té razširili, dozidali itd., ako je treba, kakor se ravno zdaj godi v Škofji loki: ne pa, da samo zato, ker so te šole verske, bi se z nezmernimi stroški nove zidale in se z neprenašljivimi žrtvami drago plačevalo novo šolsko osebstvo, katero v novi éri le po zvišanji plače s toliko ihto kliče, kakor da bi bil v visocih plačah učenštva ljudski blagor. Pa kaj čete? Saj so celo iznašli načelo, da tista dežela je blažena, v kateri se za šolstvo največ razmeče in potrosi, kar sicer ni prav

ne marajo za rešenje Jezusovo, ne verujejo v prihodnje življenje; toraj tudi življenja na svetu in njega trpljenja ne razumejo. Kako lepo pa nam pojasnuje vse to z Marijo sveta katoliška cevkev, da prav v njej otemnela naša pamet dobiva potrebnega razsvitljenja, oslabéla volja potrebne moči, užaljeno srce dokaj miru in tolažbe, da vidimo pot, po kateri prosto nam je hoditi, da pridemo domu k Očetu v sveta nebesa.

2. Kadar bila sem kristijana, pravi Črtomiru spet Bogomila, ena skrb me je morila vedno, da ti med njimi si, ki Bog jih črti; večkrat sem trepetala za-te, da bi nebes ne zgrešil v britki smrti. Mož božji mi bolno srcé ozdravi, ker, da zamore vse molitev, pravi. Kolikokratov sem od tod v samoti klečala, klicala pomoč Marije: „Zavreči v jezi ga, moj Bog! ne hoti, ker v zmoti žali te, ne iz hudobije; ne daj v oblast sovražni ga togoti, pred njo naj milost tvoja ga pokrije“. Iz spanja svojega, Črtomir! se zbudi, slovó daj svoji strašni, dolgi zmoti, po potih se noči temne ne trudi, ne stavi v bran dalj božji se dobroti, in njene milosti dné ne zamudi, da sklenete

se enkrat najni poti, ljubezen brez ločitve da zazori po smrti nam tam v nebeškem dvori. — Kar je bila Črtomiru tu Bogomila, vse to je nam, kristijanje! pri Bogu Marija, naša srednica in besednica, vzlasti njim, ki v zmoti žalijo ga; pa tudi njim, ki v sredi med kristijani žalijo ga iz hudobije. Za nje, ki Bog jih črti, trepeti in milo prosi, in kolikokrat so opominjali nas ravno sedanji papež Pij, da po Mariji iščimo pomoči za-se in za vse zaspane katoličane, da se zbudimo iz svojega spanja, pa tudi za zmotence in hudobnike sedanje, da se ne trudijo dalj po potih temne noči, da slovo dajo strašnim zmotam, in da se v britki smrti ne pogubijo.

3. Ko Črtomiru povedala je Bogomila, da pravi Bog se kliče Bog ljubezni, odreče jej Črtomir ter pravi: „Al zmislil ran, ki jih Valjhuna meči so storili, in pšic njegovih strela, kaj videli krvi smo v Krajni teči, kristijanov vsa prevdari dela, in povej, al ni črt najbolj jezni njih Bog, ki kličeš ga Boga ljubezni?“ — Na kristijanov dela, čujte! je gledal pogan, na dela, ki že tedaj niso bila vsa dobra, in po njih, glejte! je sklepal, da tudi njih vera

ne more biti dobra, da tudi njih Bog ni pravi Bog. — Na to: „Po celi zemlji vsem ljudem mir bodi! Tako so peli angeljev glasovi v višavah pri Mesijevem prihodu; da smo Očeta enega sinovi, ljudje vsi bratje, bratje vsi narodi, da ljubiti meramo se, pravi uk njegov. Valjhun ravná po svoji slepi glavi, po božji volji ne,“ duhovnik pravi. — Kar tu duhoven, to vselej in povsod učí svete cerkve poglavar, in z njim trdijo vsi pravi namestniki božji, in te je treba poslušati v verskih in cerkvenih rečéh. So pa tudi med kristijani katoličani Valjhuni, ki ravnajo po svoji slepi glavi, ki po bukvah, časnikih, zborih katoliško vero in cerkev napačno popisujejo, priprosti ali drugoverci jim pa verjamejo ter psujejo in preganjajo potem pravo vero in cerkev in služabnike njene. To ni po volji božji! Največo krivdo pak delajo katoliški cerkvi verniki taki, ki pregrešno, hudobno živé v pohujšanje celó drugovercem, in takim bode vzlasti gorjé! Pravični po veri živí.

(Dalje prih.)

težak posel! Smešno. Če je uk in omika namen, od kod pa prizadevanje, da bi se take šole zatile, pri katerih se cenó izhaja? Na kaj merijo „schulzeitungski“ gospodje prav za prav, to zadosti kaže njih udrihanje po „Franziskanermönchen in Rudolfswerth und Stein“. Slišali smo osebne izraze, izvirajoče iz tacih ust zoper redovnike, ki zadevnim mogočnikom gotovo slabo čast delajo, in najbrže pride čas, da bode njih napuh boleče poniževan.

Kaj pravite pa še k naslednji kombinaciji „schulzeitungske“ zaletavosti? Na strani 262 in 263 zadnje številke kaj mogočno govori, kako je pretekel „čas otrapovanja“ (vergangene Zeit der Verdummung) pa „tonzuriranih šolskih inšpektorjev“; precej na drugi strani ga pa ni sram naznaniti šest razpisanih daril za gg. učitelje naše dežele od ranjcega duhovna in profesorja Metelkota. — Mislil bi kdo, da taka napihnjena mogočnost bode svojim tovarišem v enacih okoliščinah tako-le modrovala: Od „tonzuriranih mračnjakov“ mi „lučnjaki“ ne potrebujemo in nočemo nikakoršnih „daril“ več, naj jih le sami imajo; če ni drugač, sežem jaz v svoj mastno pitani žep in dam vam sam več kot to; ne pa, da bi „darila“ za učiteljstvo iz duhovskih rok še razglasoval. — Kaj pa da! V časih „mračnjaštva“ so duhovni vstanavljali štipendije za učitelje in učence; v časih „svitlobe“ pa „omikani škrici schulzeitungske baže“ njih dobrote vživajo in čez dobrotnike zabavljajo. — Poštenje pa poštenim gg. učiteljem, ki niso še srca v novi „omiki“ vtopili, in kakoršnih je zaupljivo še večina v deželi.

Ta nežni pisavec je tudi prav priden „špicelj“ in ovaduh. Nekemu učitelju na Gorenjskem levite bere, ki je boje otroke peljal za pogrebom, pa še odkrite, — pa še v dežju, — pa še s svečkami v rokah, — pa nekteri še s trojnato svečico, pa še morebiti potlej šole niso imeli, ali pa so jo imeli! Tega naj pač noben učitelj se ne predrzne, zakaj „veliki gospodje bi ga znali po prstih naklepati!“ — Grozna pregreha, kaj ne?!

Iz tacega hujskanja ki izvira s čela in iz središča učiteljstva, je pač očitno, da miru ne more biti v deželi ter je vse natezanje za pospeševanje šolstva zastoj, dokler se toliko zlo v korenini ne ozdravi.

V **Bohinju**. V petek 18. sept. so se na Bistrici, poprej pa že v Radolici, po vladni komisiji delile premije ali darila za izvrstno konjerejo. Da-si vsled krajevnih razmer ne morejo Bohinjci izpodrediti prav lepe živine, bilo je nekaj vendar dokaj čednih in krepkih, in svesti smo si, da bode prvo to obdarovanje živinorejcem našim v korist in spodbudo. — Dobro so teknile tudi podpore, ki so jih dobile doslej po kmetijski družbi sirarije naše, ktere so spet letos pridelale obilo in dovolj okusnega sira. Bog daj nam le mnogo kupca, in po raznih podukih in skušnjah, ki si jih hočemo v prid obračati, upamo napredovati tudi v tem obrtništvu. — Obrtnija je sedanji čas v cvetji, ali ravno veliko obrtniško društvo prizadeva nam kmetom o prihodnosti mnogo preglavice, posebno kar tiče drva in potrebno lesovje. Bile so že hude pravde, in ponižne prošnje pošiljamo sem ter tje, pa se nam le odbijajo, da nas čedalje bolj skrbi; nekoliko upanja si obetamo od deželnega zbora in prihodnjega našega poslanca, da se bode vrlo potegoval za nas in naše potrebe. Sicer pa nas straši to, da po državnem in deželnih zborih se kuje poslednji čas le premnogo postav, in skušnja uči, da se potem ne spolnujejo, in dosti-

krat res spolnovati ne morejo. Samo s postavami se vladati ne da. Bere se, da na Francoskem od 1. julija 1789 do 20. oktobra 1795 niso naredili nič manj kot 15,479 postav, in kaj je bilo iz tega na zadnje? Kteri so hotli, dobili so prepričanje, da vse postave brez vere v Boga in na neumrljivost nič ne pomagajo. — Ko dobimo unkrat spet po navadi prošnjo neuslišano od družbe obrtniške, nasvetuje kmetič, naj se obrnemo do nje s prošnjo, da nam prizanaša v prihodnje zima, ako nam za kurjavo potrebnih drv dali ne bodo. Ker so sedaj po svetu tako učeni in prekanjeni, morebiti nam storé, da mraza več ne bo. Kaj pravite nato, ali bi kaj pomagala taka prošnja?! —

Od Ajdovskega gradca, 23. sept. (Jezuitovsk dopis.) Čital sem te dni novomeški gimnazijski letnik, v katerem je spisal letos učitelj Fr. Šuklje sestavek: „Tridesetletna vojska v svojih početkih“. Povedati moram, da je beseda zelo trda in ne lahko prebavljiva, duh pa je ves Ranke. Iz spisa se nekako čuti nepovoljnost, da ni popolnoma vzmagal protestantizem. Jezuitje dobijo sem ter tje pod rebra, tudi ultramontanski zgodovinarji, n. pr. Hurter, celo Gfrörer. Ker se nadejam, da bode kak zgodovinar bolj natanko pokazal Slovencem pravo ceno tega spisa, naj povem, česar so o sedanjih jezuitih spomnile me naslednje vrstice v omenjenem sestavku str. 6: „Katolicizem, iz prvega od rapidno se razprostrajočega protestantizma povsod premagan, v svojem srcu ranjen, je v drugej polovici 16. stoletja začel razvijati novo, nepričakovano moč, ter poskušaval, izgubljena tla zopet si pridobiti. Od Pavla IV. (1555—1559), prvega papeža katoliške restavracije, do Gregora XV. (1621—1623) nahajamo zopet cerkvene poglavarje, kteri nas spominjajo Hildebranda i njegovih tendencij; pogodljivost nasproti odpadnikom bi se pri njih zastoj iskala. Dogme tridentinskega koncila so katoliško cerkev na novo ojačile, jezuiti dobro organizirani, talentirani i prebrisaní, stali so v prvej bojnej vrsti: tako je kmalo za protestantovsko reformacijo nastopila katoliška restavracija, ktera se je tudi po Nemškem tem bolj širila, ker so jej bili voditelji in branitelji možje, koji so na čudovit način združevali verski fanatizem, eneržijo i pravno moč, kakor na pr. jezuitska odgojenca Ferdinand avstrijski in Maks bavarski.“ — Katoliški kristijani sploh čutimo lahko, da tudi določila vatikanskega vesoljnega zbora niso brez najboljšega vspeha, in da so jezuitje še sedaj močni branitelji naše cerkve, ter bistri učenjaki. V tem poslednjem smislu je iskreni Margoti v Torinu v časniku „Unita Cattolica“ 9. jul. 1868 naznanivši novo po laško spisano knjigo z naslovom: Teoretično-praktična priročna knjiga rimskega zdravilstva, sestavljena in natisnjena po povelji Nj. Svetosti slavno vladajočega papeža Pija IX. za lekarnike, učence in v bolnišnice papeževih držav sprejete bolnike — spregovoril tako-le: Kdo je spisal to zdravilstveno knjigo? Iz reda Jezusovega je, pa še ni pater, je le frater, namreč fr. Peter Antonacci, čegar ime pa že tako sloví po Italiji in zunaj Italije. Celó najhujši zoperniki Jezusovega reda morajo pripoznati, da izmed prvih zvezdoslovcev je jezuit Secchi, izmed prvih bogoslovcev jezuit Perrone, izmed prvih modroslovcev jezuit Liberatore, izmed prvih starinoslovcev jezuit Garrucci, in eden prvih kemikov in farmacevtov frater Peter Antonacci, kteri je ono znamenito delo dovršil le iz ponižnosti v čast božjo ter priobčil vsled pokorščine iz ljubezni do bližnjega.“

Iz vipavske doline na Goriškem, 24. septembra. (Silna prošnja upravníštva „Soče“ do svojih nemarnih naročnikov. Smrt mons. dr. Hrasta velik vdarec za našo nadškofijo.) Vaš dopisnik „iz goriške okolice“ je v 112. št. „Slovenca“ prav dobro opisal nepristranost(?), resnicoljubje(?) in vredniško tajnost(?), ki se pri liberalušni „Soči“ nahajajo. Zarad tega ni čuda, ako se je od lanskega leta sem toliko naročnikov in dobrih predplatnikov od nje obrnilo prepustivši jo, naj se polagoma sama, ker je zametavala vernih domoljubov svet, v liberalni kaluži zaduši. Kako gmotno stanje pri „Soči“ postaja čedalje bolj prstenih nog, bo „Slovenčevim“ čitaljem iz listnice „Sočinega“ upravníštva razvidno, ktero je ono pretekle dni svojim nemarnim naročnikom razposlalo. Glasi se tako-le: „P. T. Gospod! Upravníštvu nij mogoče več pokrivati stroškov z najetim(?) denarom in bi moral list, ki je zdaj blizo 800 glđ. na dolgu, prenehati (kaka škoda!), če nam naročniki ne odrajtajo prej ko mogoče zaostale naročnine. Mi imamo pri naročnikih čez 1300 glđ., ktere moramo(!) dobiti, če hočemo trudapolno (pač res je pri nas vulgarni liberalizem truda polno) delo nadaljevati. Prosimo in opominjamo Vas tedaj, da nam v osmih dneh pošljete zaostalo naročnino do konec t. l. v znesku 4 glđ. 60 kr. a. v. — Po preteku omenjenega obroka bomo ta znesek po pošti povzeli na Vaše stroške.“

Tako se glasi listnica vpíjoče in že skorej zaradi svoje bodočnosti obupvajoče „Soče“ nasproti premlačnim privržencem. Mnogo jih je dolžnih za več let, nekteri celo od njenega postanka naročnino, iz tih kaj iztirjati bo šlo težko. Pri mnogih bo pa ta vspeh, da bodo za vselej list opustili. In če bo za peščico svojih liberalnih privržencev, — kajti med našim razumnim pa vernim narodom je zastoj liberalno propagando delati, — vkljub temu še naprej izhajala, se bo moglo pač kje drugod vzroka izhajanja te liberalne muhe iskati in očitanje „Glasovo“ bo stalna istina postalo. Zato pa ne bo narod na Goriškem kar nič žaloval, marveč se bo še le prav radoval, da bode že enkrat pikanja te liberalušne strupene mosquitos-muhe oproščen. Mi versko-narodni jej bomo pa lahko na njen grob zapisali: „Perditio tua, Izrael“, t. j. sama si svoje prezgodnje smrti kriva! V tem 4letnem (t. j. od aprila 1871 leta sem) času svojega obstanka je s svojim novim geslom in precartano „omiko“ dosti škode naredila, to nam kaže zgodovina lanske volitve v drž. zbor, ko so „Sočani“ na svojih liberalnih vilah moža, sicer poštenega, pa vladnega in ustavoverca, v poslansko zbornico na Dunaj potisnili. Tako daleč zabrede lahko vsak, kdor zgreši pravo versko-narodno stališče, ki edino zamore še Slovenijo rešiti. Pa dokler jo bo taka liberalna zalega trpinčila, ni upanja za boljšo prihodnost slovenskega naroda. — Velika zguba je našo nadškofijo in osredno semenišče (vseh škofij) zadela 18. t. m, namreč prezgodnja smrt mnogočislanege, veleučenege in za goriško semenišče izvrstno zaslužnega monsig. dr. Hrasta, kteri se je s svojimi nenavadnimi darovi ves pravi kršanski odgoji mlade duhovščine posvetil. Obširnejí nekrolog utegne prinesiti „Glas.“ Ne le globoko je bil v vsih bogoslovskih vedah učen, ampak tudi iskrena pobožnost je spremljevala vse njegovo življenje do poslednjega zdihljeja. Malo let (rojen je bil 23. marca 1830 l.) je sicer živel, ali prav mnogo dobrih. Njemu se ima naša škofija mnogo zahvaliti, da je goriška duhovščina od njegovega učiteljstva in vodstva sem vedno izgledni mlad naraščaj dobivala.

Zbujeval je prihodne mašnike tudi k slovenskemu vradovanju, razlagaje jim v 4. tečaju slovensko stilistiko. „Njegov spomin bo v verskem in narodnem oziru večn, ter imel bo hvalo pri Bogu in vernem narodu“. Umrli je za črno zlatenico in vnetjem jeter. — Trgatev se pri nas v Ipavi začelja sploh 28. t. m. Kapljice ne bo ravno obilo, pa dobra bo; cena se jej bo vrtila okoli 12 gld. kvinč (t. j. 60 bokalov). Drugipot še kaj, če bo „Slovenču“ drago. *)

Iz Trsta 23. sept. Po izjavi znanega slovanožrca Hermeta pri generalni debati v III. seji tržaškega deželnega zbora, kjer se je obravnavala ona volilna reforma, po kateri naši lahoni tako hrepene, menili smo, da je ta reč za letos pokopana in da se o njej več govorilo ne bode; pa temu ni tako, kajti 18. t. m. je prišla zopet v obravnavo. Bralce opomnimo, da se hoče prestrukturirati volilni red za deželni, oziroma mestni zbor (v Trstu so eni in isti poslanci mestni in tudi deželni ppslanci). Do sedaj je mesto volilo za se v 4 razredih 48 poslancev, okolica zopet za se v 6 okrajih 6 poslancev. To pa našim lahonom ni po volji, marveč ker sta mesto in okolica le ena občina, naj po izgledu družih občin skupaj volita; in sicer naj se razdele volilci v tri vrste (po visokosti davka, ktereplačujejo) in vsaka taka vrsta naj voli 18 poslancev.

Po tej preuredbi bi veliko število okoličanov volilno pravico zgubilo, drugi pa bi bili s prav majhenim izjemkom vtaknjeni v III. volilni razred, kjer bi bili v manjšini, tako da svojih zastopnikov ne bi mogli na noben način več spraviti v deželni, oziroma mestni zastop.

Kakor pri generalni debati, so se tudi pri specialni v zgoraj omenjeni seji za okoličanske pravice vrlo potezali baron Pascottini, Wittman, okoličanski zastopniki Burgstaller, Nabrgoj in Nadlišek. Na zadnje stavil je dr. Franelič nasvet, naj se skuša kompromis napraviti, in sicer tako, da bi se spustilo onim vasem, ki so za hribom, da si volijo tri zastopnike, kar je okolice pod hribom, pa naj se vtakne v III. mestni volilni razred, in potem naj vsak razred voli 17 zastopnikov. V tem nasvetu podpirata ga dr. Consolo in dr. Luzzatto. Slednjič pa svetuje poročevalec Hermet, naj se ta stvar za sedaj odloži, in naj se načrt izroči zopet odboru v novo pretresanje in naj se pri tem kolikor je mogoče ozir jemlje na ta nasvet. Mi upamo, da jim bode tudi ta sklep splaval po vodi in da oni, ki so do sedaj vrlo se potezali za pravice okoličanov, jih tudi za naprej ne bodo zapustili.

Kakih misli je lahonska stranka pa glede Slovencev okoličanov, kaže dosti jasno nek odstavek v poročilu o volilni reformi. Sedanje volilne razmere, pravi poročilo, rodile so britke in obžalovanja vredne posledice in nevarnost, da se ti ponove, bo tako dolgo trajala, dokler se ne odstrane uzroki, kateri so jim povod. —**)

Po tem takem se okoličani vedno objavljajo kot zločinci in kot početniki vseh žalostnih dogodov, ki so se godile meseca julija 1868, ko je mestna druhal uboge okoličane kot pse podila, zasramovala in preganjala, in da se zna še vedno kaj enacega prigoditi, glejte, tega je kriva sedanja volilna pravica

*) Prosimo! Pozdrav! Vredn.

***) (Le attuali condizioni elettorali) condusse- ro a gravi e molto deplorevoli conseguenze, di cui il pericolo perdurera fino a che non sia tolta la causa impellente.

okoličanov, vsled ktere se okoličani ne morejo še popolnoma pod noge vreči lahonski stranki.

Okoličani, pravi dalje poročilo, glasovali so ne iz lastnega prepričanja, ampak po komandi od zunaj in sicer večkrat v lastno škodo, in to zato, da podpirajo stranko, ktera namerava ne manj kot 6 kronovin odtrgati od države in združiti jih v posebno skupino, o kateri se v teh deželah prebivajočim Slovincem sanja. Hočete še kaj več!

Glas je počil, da ravno zaradi te ovaje, dolženja in razžaljenja okolice in njenih poslancev misli okoličanski poslanec vit. dr. Lozar svoj mandat položiti. Škoda, da ni mogel pri gori omenjeni seji nazoč biti (bil je ravno kot porotnik zadržan), da bi bili zvedeli od njega, koliko je na tej govorici resničnega. Ako bi pa res bilo, da gosp. poslanec mandat položi, menim, da njegovi volilci ga morajo zopet voliti; da s tem pokažejo, da oni pri volitvah ne čakajo nobene komande od nikoder, ampak da so volili in še volijo može, do katerih imajo polno zaupanje.

Iz Trsta 24. sept. Naši mestni očetje so vendar obžalovanja vredni, njihova velika pozabljenost jih večkrat v zadrege spravljaja. Komaj je nekaj dni preteklo, kar jih je njihov malik „Cittadino“ skušal opravičevati, češ, da zaradi onih dogodov o mestnem grbu ni bilo treba toliko hrupa gnati po dunajskih in drugih časnikih, ker vsa reč je bila le pomota in le iz pozabljenosti se je cesarski orel iz mestnega grba izpustil, so bili že zopet v nevarnosti zaradi pomote in pozabljenosti v zadrege priti, in sicer zaradi vit. dr. Lozarja, ki je hotel svoj mandat položiti zaradi razžaljivih stavkov v sporočilu o volilni reformi. Kakor sem za gotovo zvedel, je ta poslanec že pred sejo, v kateri se je imela reforma razpravljati, deželnemu glavarju svoj izstop iz zbora naznanil, ali njegovo pismo v seji ni bilo brano, ampak čez par dni je dobil prav prijazno pismo od glavarja, v katerem ta obžaluje, da se hoče dr. Lozar poslanstvu odpovedati in zagotavlja ga, da poročilo nima namena nikogar žaliti, in oni stavki, po katerih se je on razžaljenega čutil, so se bili le po tiskarni pomoti (!!) v poročilo vrinili, sicer pa da je v seji javno branje onih stavkov na zahtevanje deželnega odbora izostalo in se bode tudi, ker bode poročilo zopet tiskano, oni osodepolni stavek izpustil; ker se je toraj kolikor mogoče razžaljenju zadostilo, prosi ga glavar naj mandat še obdrži. Kakor slišimo, je vsled tega zadostila dr. Lozar svojo odpoved nazaj vzela, in tako upamo, da bode mož, kteremu so po vladi tudi šole v nadzorstvo izročene, za blagor okolice še dalje sodeloval.

Ker že pozabljenosti naših očetov omenjam, opomniti moram, da jih je tudi poslednji tržaški list „il Frustino“ zavoljo te nadloge zelo bičal, očitaje jim, da se je najbrže tudi zaradi pomote ali iz pozabljenosti zgodilo, da je pri slovesni sv. maši na dan cesarjevega rojstva le malo število mestnih očetov nazočih bilo. Iz pozabljenosti najbrže izpustila se je cesarska pesem v ljudskih šolah pri slovesni razdelitvi daril, ravno tako tudi, ko se je spomladi stoletnica vrlega tržačana in iskrenega domorodca dr. Rossetti-ja obhajala, pozabilo se je med tem, ko je bilo videti vsake baže zastav na svečanostnem prostoru, avstrijske zastave obesiti.

V šolah nahajale so se geografske karte, ktere so pa kazale čez mero velike meje italijanskega kraljestva; tudi te karte so najbrže

se po pomoti v šole vrinile. Tedaj povsod le pomota nad pomoto! Ker so pa ti gospodje že tako slabega spomina, bi jim vendar iz srca želeli, da se v njim tako potrebni pokoj podajo; ali to želeli bi jim, ako bi bilo upati, da bi nam z drugimi očeti milejši solnce zasijalo, da bi dobili take, kateri bi nam pravičnejši bili, kot nam je sedanja večina.

Razne reči.

— Imenovanja. Za vodjo realke v Gorici je imenovan neki dr. Schreiber, dozdam gimnazijski profesor v Salzburgu; v Trst pa pride za vodjo realke neki Libor Peiker dozdam vodja občinske spodnje realke v Jägerndorfu na Šlezkemi. Kakor imeni kažete, sta oba ta zopet trda nemca. Pa saj ni treba, da bi znala deželni jezik: kdor bo hotel občevati z njima, naj se pa nemški nauči. Tako je.

— Poziv pevcem ljubljanske čitalnice. Vaje pevskega zbora čitalničnega se začno v torek 29. t. m. in se bodo nadaljevale redno vsak torek in petek ob osmih zvečer v pevski sobi v čitalnici. Vaje vodil bo pevovodja gospod Vojteh Valenta. Gospodje pevci, ki dozdam še niso člani pevskega zbora, se lahko vpišejo vsak torek in petek ob omenjeni uri. K marljivemu obiskovanju teh vaj vabi vljudno vse gospode pevce

Čitalnični odbor.

— Nove „pratike“, pred kterimi smo že naše ljudstvo svarili, mladoslovenci in nemškutarji, pa tudi c. k. uradniki (glej dopis iz Žužemberka v zadnjem listu) prav pridno razširjati skušajo. V Ljubljani je glavna zaloga te „pratike“ pri nemškutarskem trgovcu Krišparju na glavnem trgu. Zapomnite si ga!

— Popravek. V št. 114 naj se v spisu: „Bodi mož beseda, framason!“ v srednjem oddelku med besede Donosa Cortesa pristavijo izpuščene te-le: v dobi, ktera se pričinja s stvarjenjem ter končava z vesoljnim potopom; to se je zgodilo . . . z vesoljnim potopom itd.

Eksekutivne dražbe.

30. sept. 3. Fr. Čuk-ovo iz Črnega vrha (700 gld.) v Litiji. — 3. Iv. Zamida-vo (300 gld.) v Novem mestu. — 3. Šimec Jarc-ovo iz Pristave (4380 gld.) na Vrhniki. — 3. Juri Težak-ovo iz Bušnje vasi (1860 gld.) v Metliki. — 2. Miha Žernut-ovo iz Ponikve (950 gld.) v Ložu. — 2. Bart. Ambrož-ovo (778 gld.), 2. Jan. Sone-ovo (1712 gld.), obe v Ljubljani. — 3. Jan. Jaklevič-ovo iz Spod. Lokvic (1185 gld.) Metliki. — 1. J. Koprivnik-ovo iz Velike vasi (1422 gld.) v Krškem. — 1. Fr. Bedenk-ovo iz Podgorice (2280 gld.) na Brda. — 1. Jak. Simončič-ovo iz Brunske gore (495 gld.) v Ratečah. —

Telegrafne denarne cene

28. septembra.

Papirna renta 71.15. — Srebrna renta 74.15. — 1860letno državno posojilo 108.75. — Bankine akcije 991 — Kreditne akcije 251.50. — London 109.45. — Srebro 103.80. — Ces. kr. cekini —. — Napoleon 8.80.

Dekliška šola pri nunah v Ljubljani

se prične

1. oktobra

zjutraj ob osmih s sveto mašo. Učenke se sprejemajo 28., 29. in 30. septembra.

(48-2)

Ravnateljstvo.

Natisnili Blaznikovi dediči v Ljubljani.